

Adres: Politechnika Wrocławska, Instytut Maszyn, Napędów i Pomiarów Elektrycznych
ul. Smoluchowskiego 19, 50-372 Wrocław, tel. 71 3202954, e-mail: jan.zawilak@pwr.wroc.pl

WSPOMNIENIE POŚMIERTNE

Mgr inż. Stanisław Jerzy Słowikowski (1926 – 2014)

23 Czerwca 2014 roku odszedł od nas mgr. inż. Jerzy Słowikowski, twórczy pracownik naukowy i organizator w rozwiązywaniu nowych przedsięwzięć w dziedzinie przemysłu elektrotechnicznego.

Po ukończeniu Wydziału Elektrycznego Politechniki Warszawskiej oraz kursów ekonomicznych dla kadry kierowniczej rozpoczął pracę zawodową w 1949r jako asystent w Katedrze Podstaw Elektrotechniki Politechniki Warszawskiej. W 1952 r. podjął pracę w Zakładzie Wysokich Napięć Instytutu Elektrotechniki. W Zakładzie tym pracował kolejno na stanowiskach : asystent, adiunkt, samodzielny pracownik naukowo-badawczy, docent. Kierował pracownią, a następnie – zespołem pracowni.

Ważniejsze prace zespołowe, które realizował w kierowanych przez siebie zespołach to : wprowadzenie badań profilaktycznych izolacji transformatorów (w zespole uzyskał nagrodę państwową III-go stopnia w 1955 r. i świadectwo patentowe). W kooperacji z Instytutem Farb

i Lakierów oraz z zakładami przemysłu kablowego – uruchomiono przy Jego znaczącym udziale - produkcję przewodów emaliowanych, odpornych na działanie oleju. Opracowane rozwiązanie zastosowano następnie w nowoczesnej serii transformatorów hermetyzowanych - nie wymagających badań eksploatacyjnych. Transformatory były przeznaczone głównie do sieci wiejskich. Nastąpiło również uruchomienie produkcji przekładników hermetyzowanych (uzyskano świadectwo patentowe). Dalszymi efektami opracowań zespołu były: założenia do ciągów technologicznych fabryk transformatorów ELTA i MEFTA oraz udział we wdrożeniu blach zimnowalcowanych do produkcji transformatorów i generatorów (w tym opracowanie uzasadnienia techniczno-ekonomicznego tego wdrożenia). Wdrożono również metodę selekcji jakościowej transformatorów do produkcji radarów w fabryce - RAWAR.

W latach 1956 – 60 doc. Jerzy Słowikowski pogłębił wiedzę teoretyczną, studiując na Wydziale Matematyczno-Fizycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

Odbył 4 staże zagraniczne : w ZSRR (w Fabrykach Transformatorów – w Moskwie i Zaporozżu), oraz we Francji (w Laboratoire Central des Industries Electriques, i na Uniwersytecie w Tuluzie) oraz w NRD (w Fabryce Transformatorów - w Lichtenstein).

Wykazywane zdolności organizacyjne doc. Jerzego Słowikowskiego znajdowały ujście w pełnieniu funkcji sekretarza Podkomisji ds. Materiałów Izolacyjnych i Kabli w Głównej Komisji Elektrotechniki Komitetu Nauki i Techniki (w latach 1965 – 1972) oraz przedstawiciela Ministerstwa Przemysłu Maszynowego - ds. olejów energetycznych w Międzyresortowej Komisji Produktów Naftowych (1967 - 1972).

Od 1952 r. należał do Stowarzyszenia Elektryków Polskich, gdzie pełnił różne funkcje w jednostkach Stowarzyszeniowych, w tym od 1965 r. był przewodniczącym Centralnego Kolegium Sekcji Przemysłu Elektrotechnicznego.

W 1974r został członkiem organizacji p.n. Międzynarodowej Konferencji Wielkich Sieci Elektrycznych (CIGRE)). Jako członek Komitetu 15 (Materiały Elektrotechniczne) Międzynarodowej Konferencji Wielkich Sieci Elektrycznych (CIGRE). W latach 1978 - 1993 pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Krajowego 1 (PKWSE). Był ponadto - ekspertem Grupy Roboczej Komitetu 15, GT 15-01 i członkiem GT15-02. Za swą owocną, wieloletnią, trwającą przez 3 kadencje działalność, został wyróżniony w 1998 r. tytułem „Distinguished Member of CIGRE”.

W 1978r powołany został na stanowisko dyrektora Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Kablowego ENERGOKABEL w Ożarowie Mazowieckim (zachowując stanowisko docenta). Po przekształceniu Ośrodka w Przedsiębiorstwo Państwowe od połowy 1992r, sprawował funkcję tymczasowego kierownika Przedsiębiorstwa. W latach 1978 – 1993 w oparciu o technologię opracowaną przez Instytut Chemii i Techniki Jądrowej zespół pracowników Przedsiębiorstwa - przy Jego bezpośrednim udziale - skonstruował maszyny kablowe, które wdrożył z przeznaczeniem do produkcji wyrobów termokurczliwych. Produkcja została podjęta w Zakładzie Urządzeń Technologicznych w Człuchowie. Uwzględniono przy tym wymogi eksportu do strefy dolarowej. Po rozpracowaniu marketingowym i opanowaniu produkcji przewodów emaliowanych o grubości izolacji poniżej 50µm, produkcję przekazano do Fabryki Przewodów Emaliowanych w Legnicy. Dalsze rozwinięcie eksportu maszyn kablowych i udoskonalenie ich konstrukcji – w tym w zakresie produkcji przepustów kablowych dla elektrowni jądrowych - przeprowadzono szeroko zakrojoną akcją dostosowania Polskich Norm do norm Międzynarodowych. W wyniku tych działań Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Energokabel, w rankingu Ministerstwa Przemysłu Maszynowego, w latach osiemdziesiątych, zajmował 2-gie miejsce pod względem ekonomicznym i 24-te – pod względem działalności merytorycznej (na ogólną liczbę 140 jednostek). W latach 1984-2006 uczestniczył również w badaniach prowadzonych w Zakładzie Wysokich Napięć Instytutu Elektro-

techniki w związku z wprowadzaniem sześćfluorku (SF6) do konstrukcji wyłączników wysokiego napięcia (prowadzonych w ramach współpracy z NIST – USA).

Po przejściu na emeryturę mgr inż. Jerzy Słowikowski śledził nadal rozwój zagadnień związanych z procesami fizycznymi zachodzącymi w izolacji transformatorów prezentując referaty na konferencjach międzynarodowych (w tym na Sesję Plenarną CIGRE 2014) oraz pełniąc funkcję Przewodniczącego Komitetu 303 :”Materiały elektroizolacyjne” w Polskim Komitecie Normalizacji (PKN).

Wyniki prowadzonych przez Niego prac znalazły wyraz w ponad 100 publikacjach zamieszczonych w czasopiśmie krajowych i zagranicznych oraz w prezentacjach na konferencjach międzynarodowych CIGRE, IEEE, IEE, Gaseous Dielectrics (USA). Był również współautorem 3 książek (w tym – p.t. Materiałoznawstwo Elektrotechniczne - 3 wydania i Poradnik Inżyniera Elektryka – 3 wydania).

Ważniejsze Jego odznaczenia i wyróżnienia stanowiące dowód uznania za prowadzoną działalność to:

Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, Zespołowa Nagroda Państwowa III-go stopnia, Srebrna i Złota Odznaka SEP, oraz medal im. Mieczysława Pożaryskiego.

Na szczególne podkreślenie zasługuje wzorowa postawa w każdej chwili dorosłego życia mgr inż. Jerzego Słowikowskiego pod względem społecznym i patriotycznym. Mógł być drogowskazem w trudnych chwilach Polski i w chwilach spokoju. Wykazał to w czasie, gdy nie będąc jeszcze pełnoletnim uczestniczył w działalności konspiracyjnej Armii Krajowej na Wileńszczyźnie, brał udział w 1944 r. w bitwie o Wilno oraz gdy przedzierał się z bronią w rękę przez lasy do Puszczy Kampinoskiej. Wytrzymał, gdy w następstwie przyjętej postawy i konsekwentnych działań był więziony i przesładowany.

We wszystkich przedsięwzięciach zyskał sobie serdecznych przyjaciół i życzliwych kolegów. Zawsze wyróżniał się serdecznością i lojalnością.

Cześć jego pamięci !

Opracował: prof. dr hab. inż. Zdzisław Życki

IMPREZY NAUKOWE

L Międzynarodowe Sympozjum Maszyn Elektrycznych SME 2014 22 – 25 czerwca 2014, Szczawnica

W dniach 22-25.06.2014r w samym sercu Pienin w Szczawnicy odbyło się 50-te jubileuszowe Międzynarodowe Sympozjum Maszyn Elektrycznych. Miejscem obrad był stylowy Dworek Gościnny w którym spotkali się naukowców i pracownicy krajowych oraz zagranicznych ośrodków naukowych i przemysłowych w celu wymiany doświadczeń i prezentacji najnowszych prac dotyczących teorii, projektowania, badań i diagnostyki oraz zastosowań maszyn elektrycznych.

Głównymi organizatorami Sympozjum była Katedra Diagnostyki Maszyn Elektrycznych Politechniki Krakowskiej oraz Oddział Krakowski PTETiS przy współudziale Katedry Energoelektroniki i Automatyki Systemów Przetwarzania Energii Akademii Górniczo-Hutniczej. Patronat nad konferencją sprawował Komitet Elektrotechniki Polskiej Akademii Nauk, Polska Sekcja IEEE oraz Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej.

Opiekę merytoryczną nad Sympozjum sprawował Komitet Naukowy w liczbie 47 osób, składający się z członków Sekcji Maszyn Elektrycznych i Transformatorów Komitetu Elektrotechniki Polskiej Akademii Nauk. Komitetowi Naukowemu przewodniczył Prof. Kazimierz Zakrzewski, Honorowy Przewodniczący Komitetu Elektrotechniki PAN, a jednocześnie Przewodniczący Sekcji Maszyn Elektrycznych i Transformatorów KE PAN. Przewodnictwo nad Komitetem Organizacyjnym sprawował Prof. Tadeusz Sobczyk.

Dyskusje prowadzone były podczas Sympozjum w ramach siedmiu sesji plenarnych oraz czterech dialogowych sesji plakatowych. Tematami obrad poszczególnych sesji plenarnych były:

- problemy eksploatacji maszyn dla energetyki,
- diagnostyka i monitoring maszyn elektrycznych,
- maszyny elektryczne specjalne,
- badania i modelowanie generatorów,
- niestandardowe maszyny z magnesami trwałymi,
- analizy polowe.

W czasie Sympozjum miała miejsce również Ogólnopolska Sesja Jubileuszowa PTETiS, poświęcona pamięci Profesora Władysława Kołka – Patrona Roku 2014 – w 100-ną rocznicę Jego Urodzin oraz Sesja Jubileuszowa z okazji 50-cio lecia Sympozjów Maszyn Elektrycznych oraz 70-rocznicy urodzin Prof. Tadeusza Sobczyka.

W Sympozjum wzięło udział 89 uczestników w tym 14 zagranicznych z Rosji, Niemiec, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii i Słowacji. Wszystkie prezentowane referaty (102 –prace) były recenzowane przez dwóch recenzentów i opublikowane zostały w Zeszytach Problemowych – Maszyny Elektryczne o nr 103/2014 i 104/2014. Część prezentowanych referatów została zarekomendowana do opublikowania w wersji rozszerzonej w Archives of Electrical Engineering oraz Czasopiśmie Technicznym Politechniki Krakowskiej.

Obradom towarzyszyły wystawy i prezentacje sponsorów takich jak ZEM Swarzędz, National Instruments - Polska, MESCO- Tarnowskie Góry, MPWiK Kraków, Mitsubischi Electric, Beckhoff Polska, ZEW Niedzica, Thermaleo oraz Oddz. Krakowski SEP. W trakcie Sympozjum odbyły się również praktyczne warsztaty przeprowadzone przez National Instruments pod tytułem „Rekonfigurowane systemy pomiarowe dla monitorowania maszyn oraz stanu technicznego konstrukcji”, prezentujące nowoczesne rozwiązania sprzętowe oraz ich współpracę z platformą LabView. Uczestnicy warsztatów mieli możliwość poznania procesu tworzenia systemu do akwizycji drgań, przeprowadzenia analizy sygnałów, estymacji pozycji pozycjonowania wałów obrotowych oraz wykonywania pomiarów z użyciem narzędzi NI.

Obrady naukowe uświetniły imprezy towarzyszące takie jak spływ Przełomem Dunajca, kolacja towarzyska oraz w drodze powrotnej zwiedzanie Zespołu Elektrowni Wodnych w Niedzicy.

Do zobaczenia podczas następnego Sympozjum, którego organizatorem będzie Politechnikę Gdańską.

Opracował: dr inż. Tomasz Węgiel

Zebranie Sekcji Maszyn Elektrycznych i Transformatorów Komitetu Elektrotechniki PAN

Protokół

W dniu 24 czerwca 2014 r. odbyło się w Szczawnicy zebranie Sekcji Maszyn Elektrycznych i Transformatorów Komitetu Elektrotechniki PAN. W zebraniu wzięło udział 21 osób: członków sekcji, członków stowarzyszonych i zaproszonych gości. Zebraniu przewodniczył prof. Kazimierz Zakrzewski, przewodniczący Sekcji.

W trakcie zebrania przedyskutowano szereg zagadnień i podjęto kilka decyzji.

1. Profesor Zakrzewski przekazał informację o uzyskaniu przez P. Idziaka z Politechniki Poznańskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego w dyscyplinie Elektrotechnika. Prof. Zakrzewski złożył zaproszonemu na posiedzenie dr. hab. inż. Idziakowi gratulacje w imieniu Sekcji
2. Prof. A. Demenko, przewodniczący Komitetu Elektrotechniki, zabrał głos w sprawie tzw „mapy rozwoju” Elektrotechniki w zakresie Maszyn elektrycznych i transformatorów. Zaproponował by prace nad „mapą” zakończyć do października 2014 r. **Wśród potencjalnie możliwych kierunków rozwojowych maszyn elektrycznych wymienił:**
  - a) przetworniki elektromagnetyczne wykorzystujące zjawiska sprzężone: przetworniki z cieczą magnetyczną, przetworniki magnetostrykcyjne, przetworniki piezoelektryczne, przetworniki wykorzystujące zjawiska sprzężone termiczno-elektromagnetyczne, łożyska magnetyczne i układy lewitacji,
  - b) maszyny elektryczne dostosowane do napędu pojazdów zasilane ze źródeł solarnych,
  - c) maszyny o ruchu złożonym i wielu stopniach swobody,
  - d) napędy liniowe,
  - e) maszyny wielofazowe (generatory i silniki),
  - f) maszyny o nowych strukturach obwodu elektromagnetycznego (np. o uzwojeniach skupionych, wzbudzeniu hybrydowym, magnesach hybrydowych),
  - g) badania nad nowymi materiałami wykorzystywanymi w maszynach elektrycznych: magnetycznymi materiałami proszkowymi (miękkimi i twardymi), materiałami na zestyki ślizgowe, proszkowymi materiałami przewodzącymi (ekrany, elementy tłumiące) w tym materiałami hybrydowymi na rdzenie maszyn, materiałami o parametrach sterowanych polem elektromagnetycznym i termicznym,
  - h) nowe technologie produkcji obwodów elektrycznych i magnetycznych,
  - i) nowe generacje siłowników elektromagnetycznych, np. do awioniki, motoryzacji,

j)układy transformatorowe do bezprzewodowego przekazywania energii elektrycznej, np. do ładowania baterii samochodów elektrycznych.

W dyskusji dotyczącej „mapy rozwoju” głos zabrało kilka osób:

- prof. T. Sobczyk zaproponował by propozycje tematyki rozwojowej rozesłać do wszystkich ośrodków w kraju,
  - prof. K. Zakrzewski zauważył, że nie należy przejmować kompetencji innych sekcji Komitetu Elektrotechniki, np. Sekcji Materiałów i Technologii Elektrotechnicznych lub Sekcji Systemów Elektroenergetycznych,
  - prof. A. Bytnar stwierdził, że brakuje problemów dotyczących bardzo dużych maszyn, np. turbogeneratorów,
  - prof. R. Pałka zasugerował by w trendach rozwojowych uwzględnić w większym stopniu zjawisko nadprzewodnictwa,
  - prof. T. Glinka podkreślił, że największe tradycje i osiągnięcia mają w Polsce prace projektowe i produkcja maszyn indukcyjnych. Fabryki silników indukcyjnych nadal działają i są w dobrej sytuacji ekonomicznej. Należałoby ten dział rozwoju maszyn podtrzymywać. Dodał, że także produkcja maszyn komutatorowych w Polsce jest na dobrym poziomie i nadal się rozwija,
  - prof. B. Tomczuk zwrócił uwagę na dużą dysproporcję pomiędzy potencjałem materialnym polskich uczelni a silną pozycją dużych firm i ich niechęcią do współpracy,
  - prof. S. Kulig (TU Dortmund) wskazał na celowość i efektywność łączenia jednostek badawczych (katedr) w celu realizacji dużych przedsięwzięć badawczych. Podał przykłady takich działań na terenie Niemiec,
  - prof. J. Sykulski (Univ. of Southampton) zwrócił uwagę na potrzebę określenia „odbiorców” opracowywanej mapy rozwoju dyscypliny. W jego opinii powinno powstać kilka wersji „mapy” różniących się stopniem szczegółowości, w zależności od tego do kogo są adresowane (decydenci o funduszach, przedsiębiorcy czy naukowcy),
  - prof. K. Kluszczyński stwierdził, że duży nacisk należy położyć na rozwój nowych struktur przetworników elektromechanicznych (maszyn i aktuatorów) i nowych metod ich analizy i projektowania.
3. W kolejnym punkcie obrad prof. Zakrzewski: przedstawił propozycje dotyczące organizacji kolejnych Sympozjów Maszyn Elektrycznych. Ustalono, że organizatorem Sympozjum w roku 2015 będzie Politechnika Gdańska wspólnie Instytutem Kaszubskim, a w roku 2016 – Politechnika Warszawska. Wstępnie zaproponowano by w roku 2018 Sympozjum odbyło się w Poznaniu (PP), a w 2019 r. w Krakowie (AGH).
4. Profesor Z. Życki zgłosił propozycję by rejestrować informacje i wydarzenia związane z kolejnymi Sympozjami Maszyn Elektrycznych (zarówno w ujęciu historycznym, jak również w przyszłości).
5. W kolejnym punkcie obrad, prof. M. Ronkowski, przekazał szczegółowe informacje o stanie przygotowań do przyszłorocznego Sympozjum w Chmielnie, na terenie Kaszub, w dniach 21-24 czerwca 2015. Zaprezentował malownicze miejsce obrad – tereny pensjonatu „Wichrowe wzgórze”.
6. W sprawach różnych głos zabrali: prof. A. Demenko apelując o kompletowanie informacji o podręcznikach z zakresu Maszyn elektrycznych i transformatorów oraz dr hab. P. Idziak zwracając uwagę na możliwość odprowadzania przez przedsiębiorstwa 1 procenta podatku CIT na rzecz badań naukowych.

Opracował: Sekretarz Sekcji, prof. dr hab. inż. Lech Nowak

PÓL WIEKU SYMPOZJÓW MASZYN ELEKTRYCZNYCH

1. Wstęp

Genezę i historię wieloletnich sympozjów można przedstawić w postaci opracowania zawierającego suche zestawienia: dat spotkań, liczb uczestniczących osób, miejsc zjazdów oraz zbioru omawianych zagadnień. Wówczas, celowym wydaje się również, przedstawienie zakresu i treści organizowanych imprez towarzyszących zwanych humanizującymi, występujących w ramach sympozjum. Referat taki był opracowany i wygłoszony przez autora podczas obchodów trzydziestolecia sympozjów maszyn elektrycznych [1] w 1994 roku. Przygotowując nowe opracowanie, obejmujące dalsze dwadzieścia lat, autor starał się zastosować zmieniony sposób narracji. Przedstawia ono wydarzenia mieszczące się w przedłużeniu historii ich trwania, jednakże w ujęciu

odmiennym, niż ujęcie statystyczno - tabelaryczne. Wypełniono tematyczne luki, powstające w miarę upływu czasu. W obecnie opracowanym referacie, przywołano postaci wyróżniających się uczestników z dawnych lat, którzy już odeszli a darzeni byli zarówno sympatią jak i dużym szacunkiem. Autor referatu uznał, że celowe jest przypomnienie twarzy tych osób. Przedstawiono również fotografie osób, które uczestniczą od lat w sympoziach i nadal wykazują się aktywnością w ich organizowaniu. Prezentowane są fotografie osób, które biorąc merytoryczny udział w sympoziach, znacząco uczestniczyły w często przypadkowych wydarzeniach - pośrednio wiążących się z sympozjami. Autor jest zdania, że tym samym umożliwiono, nie tylko odświeżenie wspomnień z dawnych lat, lecz jednocześnie wypełniono luki występujące w pierwszym opracowaniu [1]. Inspirującą myśl autora można w tym przypadku przedstawić w skrócie słowami - historię takich imprez jak sympozja korzystniej dla czytelnika jest przedstawiać przy wspomaganiu fotografiami.

Autor, opisy oparł na: spostrzeżeniach własnych, na wymienionych dokumentach [1-6] i relacjach ustnych uczestników sympoziów. Część prezentowanych fotografii uzyskano od profesorów: Jana Zawilaka, Miecysława Ronkowskiego i Ryszarda Pałki.

2. Geneza i historia sympoziów

Analiza pierwszego opracowania [1], które zawiera opis genezy powołania nieformalnych spotkań naukowych – występujących pod nazwą sympozja maszyn elektrycznych - nie w pełni wyjaśnia przyczyny stabilności zainteresowania elektryków tą imprezą, na przestrzeni kilkudziesięciu lat. Należy pamiętać o tym, że sympozja odbywały się przez wiele lat, gdy obowiązywały zarządzenia utrudniające zwoływanie zgromadzeń i organizowanie wydawnictw. Największą trudność stanowiło uzyskanie papieru i uzyskanie pozwolenia na druk referatów. W dużym stopniu trudności te ulegały zmniejszeniu, gdy organizatorem było stowarzyszenie naukowo-techniczne. W przypadku Stowarzyszenia Elektryków Polskich sytuacja była łatwiejsza, gdy prezesem SEP, w latach 1961-1981 był mgr inż. Tadeusz Dryzek, elektryk z wykształcenia. Pełnił on wówczas - przez wiele lat - wysoką funkcję państwową. Do spontanicznie zawiązanego zespołu organizacyjnego sympoziów - pierwotnie w roku 1965 - wchodził: prof. dr inż. Władysław Latek (rys.1), prof. mgr inż. Włodzimierz Moroz (rys.2) oraz dr inż. Stefan Piątek (rys.3). Wszyscy trzej byli aktywnymi działaczami Oddziału Warszawskiego SEP, a w drodze wyborów [2] w latach sześćdziesiątych – dwaj z nich nawet dwukrotnie - zajmowali stanowiska prezesów i wiceprezesów Oddziału. Do grona aktywnych działaczy SEP należał również autor opracowania (pełnił funkcję skarbnika Oddziału). W roku 1966 w związku z zamierzonym rozwojem produkcji maszyn elektrycznych małej mocy w Polsce, do zespołu został dokooptowany [2] autor niniejszego opracowania (rys.3), jako specjalizujący się w tej dziedzinie. Wprawdzie w pierwszym sympoziem nie występował on oficjalnie jako członek komitetu organizacyjnego, to jednak brał w nim aktywny udział jako uczestnik.

W tych okolicznościach, w istniejącym wówczas systemie politycznym, interesująca może być ocena wyników pracy zespołu organizacyjnego. Otóż członkowie zespołu nie zarejestrowali w pamięci ingerencji władz politycznych. Załatwianie wszelkich spraw formalnych przez SEP w Głównym Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, było w tych warunkach formalnością. Działalność zespołu oceniana była pozytywnie przez Oddział Warszawski [2] i Zarząd Główny SEP. Trzej z wymienionych działaczy Oddziału (prof. dr inż. W. Latek, mgr inż. W. Moroz oraz mgr inż. Z. Zycki) – byli już od kilkunastu lat pracownikami Zakładu Maszyn i Napędów Elektrycznych Instytutu Elektrotechniki w Warszawie. Profesor Latek i dr Piątek byli jednocześnie pracownikami Politechniki Warszawskiej.

Dobra, wzajemna znajomość charakterów wymienionych osób oraz wcześniejsza współpraca na płaszczyznach -- społecznej i zawodowej -- spowodowały, że dobre były podstawy do współpracy w ramach zespołu organizacyjnego sympoziów. Istniały przesłanki do stwierdzenia, że wzajemne stosunki między instytucjami zatrudniającymi wymienionych pracowników i SEP, były również dobre.

A więc relacje między członkami zespołu – nawet przy małych przetarasowaniach osobowych, po długim czasie pracy zespołu - należy uznać za normalne. Wymienione zmiany w zespole polegały na przyjęciu w 1974 r. dr inż. Alfreda Kiszko, jako sekretarza organizacyjnego, w miejsce doc. dr inż. Stefana Piątka, który po dziesięciu latach uczestnictwa wycofał się ze współpracy. Tym samym można uznać, że dobra atmosfera współpracujących z sobą członków zespołu, była przenoszona na forum uczestników sympoziów

Rys. 1. Główny autor sympozjów prof. dr inż. Władysław Latek (1916-1991)

Rys. 2. Włodzimierz Moroz (1916-1979) Współtwórca koncepcji powoływania sympozjów maszyn elektrycznych – prof. mgr inż. - wówczas jeszcze docent [2]

Rys. 3 Otwarcie II Sympozjum. Nieporęt 1966r. Otwierający posiedzenie prof. dr inż. Władysław Latek – Przewodniczący ; pośrodku – dr inż. Stefan Piątek (1914 - 1999) – sekretarz naukowy; po prawej stronie – mgr inż. Zdzisław Życki – sekretarz organizacyjny

Charakterystykę rozwiązywanych zagadnień naukowych i technicznych, z punktu widzenia ich użyteczności dla gospodarki narodowej, można uzyskać częściowo na podstawie szczegółowego sprawozdania zawartego w opracowaniach [1] i [2]. Wycinek pierwszego opracowania przedstawiono na rys.4. Przykład formy wydawanych wówczas materiałów konferencyjnych przedstawiono na rys.5. Były to materiały wydawane w postaci skryptów.

Celem prezentacji wycinka tablicy (rys.4) przedstawionej w referacie [1], jest opisanie tematyki zagadnień dyskutowanych na sympozjach, odbytych na przestrzeni trzydziestu lat. W tablicy są podane również daty i miejsca odbycia sympozjów oraz nazwy ich organizatorów. Kolejność umieszczenia nazwy organizatora wskazuje na stopień jego finansowego zaangażowania – głównie w pokryciu kosztów materiałów konferencyjnych.

Z zamieszczonego zestawienia wynika, między innymi wniosek, że wówczas wkład Oddziału Warszawskiego SEP w organizację sympozjów maszyn elektrycznych, był znaczący. W miarę upływu czasu udział ten malał, a po szesnastu latach spadł do zera. Rolę sponsora zaczęły przejmować różne instytucje, w tym Komitet Elektrotechniki PAN, Polskie Towarzystwo Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej, uczelnie techniczne i jednostki naukowo - badawcze oraz zakłady przemysłowe - w tym różne firmy krajowe i zagraniczne. W latach dziewięćdziesiątych, a ściślej do czasu zapoczątkowania wyprzedzaży polskiego przemysłu, tematyka referatów i obrad sympozjów była nakierowana głównie, na zaspakajanie potrzeb ośrodków naukowych i biur konstrukcyjnych, ściśle powiązanych z polskim przemysłem elektrotechnicznym. Dokładniej precyzując obszar zainteresowania tematami referatów, polskich odbiorców i samych autorów, należałoby mówić tylko o czterech producentach maszyn elektrycznych i kilku producentach układów napędowych.

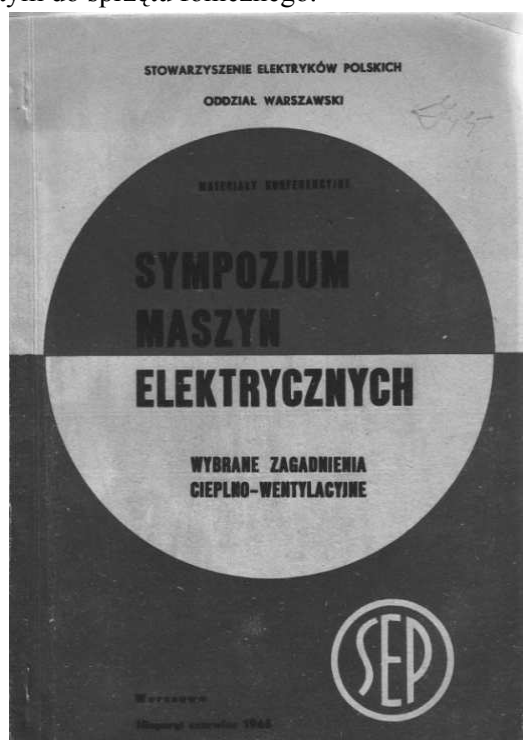
L.p.	Data symposium	Miejsce obrad	Nazwa symposium lub uwagi dotyczące zakresu tematycznego	Liczba		Organizatorzy
				referatów	uczestników	
a	b	c	d	e	f	g
1	9-10 czerwca 1965 r	Warszawa (Nieporęt)	Wybrane zagadnienia ciepłno-wentylacyjne	8	50	SEP Oddział Warszawski - przy udziale Instytutu Energetyki
2	czerwiec 1966 r	Warszawa (Nieporęt)	Obliczanie i konstrukcja maszyn elektrycznych małej mocy	7	58	SEP O.W., Katedra Maszyn Elektrycznych Politechniki Warszawskiej, Instytut Elektrotechniki
3	czerwiec 1967 r	Kazimierz Dolny	Wybrane zagadnienia obliczeniowo-konstrukcyjne silników indukcyjnych	6	61	SEP O.W., Instytut Elektrotechniki, Katedra Maszyn Elektrycznych P.W.
4	10-12 czerwca 1968 r	Kazimierz Dolny	Nowe rodzaje maszyn elektrycznych	7	67	SEP O.W., Instytut Elektrotechniki, Katedra Maszyn Elektrycznych P.W.
5	24-26 kwietnia 1969 r	Kazimierz Dolny	Wybrane zagadnienia turbogeneratorów	7(8)	71	SEP O.W., Instytut Elektrotechniki, Katedra Maszyn Elektrycznych P.W. (Symposium zorganizowano w ramach obchodów 50-lecia Stowarzyszenia Elektryków Polskich)
6	4-6 czerwca 1970 r	Kazimierz Dolny	Projektowanie nowoczesnych silników indukcyjnych	6(7)	75	Instytut Elektrotechniki, Katedra Maszyn Elektrycznych P.W., SEP O.W.
7	7-9 czerwca 1971 r	Warszawa (Jadwisin)	Wybrane zagadnienia z maszyn elektrycznych	6	68	Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., Zakład Maszyn Elektrycznych I.El., Sekcja Maszyn i Transformatorów Komitetu Elektrotechniki PAN, SEP O.W.
8	8-10 czerwca 1972 r	Kazimierz Dolny	Niektóre zagadnienia rozwojowe w maszynach elektrycznych	8(9)	78	Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., Zakład Maszyn Elektrycznych I.El., Sekcja Maszyn i Transformatorów Komitetu Elektrotechniki PAN, SEP O.W.
a	b	c	d	e	f	g
9	15-16 czerwca 1973 r	Kazimierz Dolny	Brak nazwy (referaty dotyczyły m. inn. zagadnień: drgań, wymiarowania wentylatorów, prądnic bezszczotkowych, silników dwufazowych)	6(7)	72	Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., Zakład Maszyn Elektrycznych I.El., Sekcja Maszyn i Transformatorów Komitetu Elektrotechniki PAN, SEP O.W.
10	11-12 czerwca 1974 r	Warszawa (Jadwisin)	Wybrane zagadnienia turbogeneratorowe	7(8)	81	Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., Zakłady Maszyn Elektrycznych I.El., Sekcja Maszyn i Transformatorów Komitetu Elektrotechniki PAN, SEP O.W.
11	26-27 maja 1975 r	Kazimierz Dolny	Maszynowe elementy automatyki - zagadnienia wybrane z metod obliczeniowych	6(7)	76	Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., SEP O.W., Komitet Elektrotechniki PAN, Zakłady Maszyn Elektrycznych I.El.
12	6-8 czerwca 1976 r	Kielce (Ameliówka)	Działy wybrane maszyn elektrycznych (m.inn. zagadnienia strat, drgań, silników liniowych i obliczeń cieplnych)	10 (12)	69	Komitet Elektrotechniki PAN, Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., Zakłady Maszyn Elektrycznych I.El., Politechnika Świętokrzyska, SEP O.W.
13	30-31 maja 1977 r	Kazimierz Dolny	Zagadnienia obliczeniowe maszyn indukcyjnych	8(11)	72	Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., Instytut Elektrotechniki Sekcja Maszyn i Transformatorów PAN, SEP O.W.
14	29-30 maja 1978 r	Warszawa (Jadwisin)	Zagadnienia wybrane (m.inn. obliczanie i badania silników indukcyjnych, niektóre zagadnienia dotyczące turbogeneratorów)	7(8)	74	Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., Zakłady Maszyn Elektrycznych I.El., SEP O.W.
15	13-15 maja 1979 r	Kazimierz Dolny	Zagadnienia wybrane (m.inn. pola magnetyczne w maszynach, maszyny synchroniczne)	7	67	Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., Zakłady Maszyn Elektrycznych I.El., SEP O.W., Komitet Elektrotechniki PAN
16	29-30 października 1980 r	Kazimierz Dolny	Brak nazwy (referaty dotyczyły maszyn synchronicznych - w tym turbogeneratorów)	13	65	Instytut Maszyn Elektrycznych P.W., Instytut Elektrotechniki Sekcja Maszyn i Transformatorów Komitetu Elektrotechniki PAN, SEP O.W.
17	9-11 listopada 1981 r	Lubiatów k. Nowej Soli	Brak nazwy (referaty dotyczyły maszyn indukcyjnych - w tym zagadnień: dynamiki, modeli matematycznych, niezawodności, metod pomiarowych)	17	37	Instytut Maszyn i Sterowania Układów Elektrycznych Akademii Górniczo-Hutniczej

Rys. 4. Fragment referatu [1] z roku 1994, który wskazuje na stopień zaangażowania Oddziału Warszawskiego SEP i innych instytucji, w organizowaniu 17 sympozjów maszyn elektrycznych

Spoglądając szerzej na zagadnienie - uwzględniając pełen rozwój postępu technicznego przy jego wkraczaniu do wszystkich dziedzin przemysłu i gospodarki, zakres zainteresowania tematyką maszyn był poszerzany o producentów: materiałów magnetycznie miękkich i twardych, materiałów izolacyjnych oraz niektórych podzespołów półprzewodnikowych. Do wymienionego zbioru były włączane również sprawy normalizacyjne, dotyczące maszyn elektrycznych oraz sprawy związane z technologią ich wytwarzania. Wymienione zagadnienia traktowane jako składowe kierunków rozwoju przemysłu - w różnym stopniu częstości pojawiania się w programach - miały swoje odbicie w programach sympozjów. W mniejszym stopniu zainteresowaniami uczestników objęte były sprawy odnoszące się do transformatorów energetycznych. Zagadnienia odnoszące się do tej odmiany maszyn przeważnie nurtowały umysły innej grupy elektryków - ogólnie, interesujących się zagadnieniami energetycznymi.

Rozwiązane problemy naukowe były ściśle kojarzone - w okresie prawie trzydziestu lat - opisanych w referacie [1] - z ogólnymi problemami gospodarczymi państwa. Przeważająca część polskich elit technicznych traktowała przemysł elektrotechniczny - łącznie z przemysłem hutniczym miedzi - jako przemysł narodowy. W tym czasie realizowano w dużym stopniu - zaplanowany jeszcze w odmiennych warunkach ustrojowych - rozwój przemysłu elektrotechnicznego. Planami objęto: budowę fabryki maszyn elektrycznych małej mocy o

zdolności produkcyjnej 10 mln sztuk rocznie, rozszerzenie asortymentu silników przeznaczonych do napędu sprzętu powszechnego użytku – w tym do sprzętu fonicznego.

Rys. 5. Oprawa materiałów konferencyjnych pierwszego sympozjum maszyn elektrycznych. Nieporęt pod Warszawą, czerwiec 1965r.

Wprawdzie już w założeniach produkcja miała odbywać się przy korzystaniu z zakupu licencyjnego, jednakże rozwój postlicencyjny – w tym zakresie – miał być już wyłącznie wytworem polskiej myśli naukowej i technicznej. Na odmiennej zasadzie miało się odbywać rozszerzenie i dalsze unowocześnianie produkcji seryjnych trójfazowych silników indukcyjnych, i jako pochodnych – silników jednofazowych. W tym zakresie sytuacja była w pełni jednoznaczna i uzasadniona. Zakładano jedynie rozbudowę zakładów produkcyjnych, przy pełnym korzystaniu z istniejącej polskiej myśli naukowej i technicznej z pełnym wykorzystaniem posiadanej, dużej wiedzy i doświadczenia krajowych ośrodków naukowych, wspartej doskonałymi umiejętnościami fabrycznych konstruktorów i majstrów. Założono, że będą rozbudowane cztery fabryki maszyn. Charakteryzowały się one wieloletnim doświadczeniem produkcyjnym. Miały zaś kontynuować produkcję silników – uznawanych do tego czasu – jako, w miarę nowoczesne. Następnie miały podjąć produkcję silników seryjnych, bardziej nowoczesnych, opracowywanych przez zespół Instytutu Elektrotechniki i Ośrodek BOBRME wraz z konstruktorami i technologami z fabryk. Zakres planowanych i realizowanych prac obejmował: metody obliczeń projektowych, badania zjawisk fizycznych występujących w silnikach, opracowywanie metod prowadzących do minimalizacji kosztów wytwarzania, opracowania dokumentacji konstrukcyjnych i technologicznych. Opracowania odnosiły się do serii silników indukcyjnych, o zakresie mocy od 0.06 do 250 kW. W mniejszym stopniu poświęcono uwagę rozwojowi produkcji silników indukcyjnych o mocach od 280 do 1000 kW.

Z podobnej koncepcji skorzystano przy planowaniu i realizacji rozwoju produkcji maszynowych elementów automatyki. Istniejąca fabryka głośników, przystosowana pośpiesznie do produkcji elementów maszynowych (głównie selsynów i silników wykonawczych), przeznaczonych do wojskowych urządzeń radiolokacyjnych, a później produkująca m.in. silniki do sprzętu fonicznego, została podzielona na dwa zakłady. Jeden z nich po rozbudowie i unowocześnieniu wyposażenia przejął produkcję maszynowych elementów automatyki, jednocześnie rozszerzając znacznie ich asortyment.

Planami rozwoju objęto również produkcję turbogeneratorów – większych mocy i o wyższej sprawności, niż moce i sprawności maszyn produkowanych do tego czasu.

Założony, duży rozwój produkcji nowoczesnych obrabiarek sterowanych numerycznie powodował konieczność podjęcia produkcji udoskonalonych silników prądu stałego – jako jednostek napędu głównego

i napędu posuwu. Również w tym przypadku, większość wymienionych zadań miała być zrealizowana w drodze zakupów licencyjnych. Zakładano – a w tym duchu realizowano zamierzenia – zgodnie, z którymi dalszy rozwój i unowocześnianie wyrobów miało się odbywać siłami polskiego zaplecza naukowego.

Realizacja wymienionych przedsięwzięć wymagała od pracowników ośrodków naukowych przemysłu i politechnik śledzenia postępu technicznego na świecie, doskonalenia własnych technik obliczeniowych, opracowywania nowych i doskonalszych metod pomiarowych. W tym duchu nadawano kierunki poszczególnym sympozjom i koordynowano odpowiednio tematykę referatów.

W opracowywanych referatach zgłaszanych do wygłoszenia na sympozjach dominowały m.in. problemy i zagadnienia:

- modele matematyczne w odniesieniu do silników indukcyjnych; w następnej kolejności występowały podobne zadania, lecz w odniesieniu do maszyn synchronicznych (w tym turbogeneratorów) oraz w odniesieniu do maszyn specjalnych (silniki liniowe, przekształtnikowe, maszyny o magnesach trwałych oraz silniki wykonawcze dwufazowe – normalnej i podwyższonej częstotliwości);
- opracowania konstrukcyjne i metody projektowania – w tym zagadnienia wentylacyjne i ciepłone;
- zagadnienia eksploatacyjne odnoszące się do silników indukcyjnych, zarówno średniej i dużej mocy, następnie maszyn synchronicznych i prądu stałego;
- analityczne ujęcia zagadnień obejmujących zjawiska elektrodynamiczne, straty mocy i zjawiska pasożytnicze;

3. Wydarzenia pośrednio związane z meritum tematyki sympozjów

Na ogół – podczas zaplanowanego zgromadzenia większej liczby osób – często znających się wzajemnie, poszukuje się wolnych chwil umożliwiających dokonania wymiany doznań własnych przeżyć, oczekiwanych wydarzeń, wspomnień o losach wspólnych znajomych itp. Mile widziane są wówczas osoby mające dar snucia opowieści i posiadające umiejętność interesującego relacjonowania różnorodnych odczuć. Taką osobą był profesor Politechniki Gdańskiej Stanisław Kaniewski [3].

Urodził się w Rosji w 1881 roku w rodzinie polskiej i prawie czterdzieści lat tam przebywał, zdobywając na Podolu wykształcenie średnie, a następnie wyższe - w Politechnice Kijowskiej. Po odbyciu służby wojskowej pracował w kilku fabrykach elektrotechnicznych (w Moskwie, Tallinie i Petersburgu). Był dwukrotnie żonaty, przy czym w 1914 r. wziął ślub w cerkwi, z córką Piotra Skriabina, tym samym stając się kuzynem Wiaczesława Mołotowa – o czym wspominał w rozmowach. Z wykształcenia i z wykonywanego zawodu był konstruktorem maszyn i urządzeń elektrycznych. W Polsce osiedlił się w 1919 roku. Pracował w wielu instytucjach. Był wspaniałym gawędziarzem i uroczym człowiekiem. Wyróżniał się olbrzymim poczuciem humoru. Znajomość pięciu języków, przyjazne cechy osobiste oraz duże doświadczenie praktyczne, zdobyte w Rosji i w Polsce, umożliwiały mu podejmowanie dyskusji na dowolny temat, nie tylko związany z elektrotechniką. Na ogół, każdemu jego wystąpieniu merytorycznemu w gronie uczestników sympozjum, lub na zebraniu grupy osób na uczelni, (w końcowych latach życia był profesorem Politechniki Gdańskiej) towarzyszyła dowcipna wypowiedź. Uczestniczył jedynie w dwóch sympozjach – w pierwszym i drugim. Na próżno oczekiwano jego udziału na trzecim sympozjum, zmarł 7.10.1967 roku.

Oprócz spraw o charakterze merytorycznym, związanych ze spotkaniami dużych grup ludzkich, a w tym w trakcie imprez nazywanych powszechnie humanizującymi – jak to ma miejsce w przypadku sympozjów maszyn elektrycznych – zdarzają się wydarzenia nie przewidziane, noszące cechy wydarzeń dramatycznych. Wydarzenia takie są rejestrowane w pamięci uczestników sympozjów. Powraca się do nich w rozmowach towarzyskich. Na przestrzeni pięćdziesięciu lat trwania sympozjów na szczęście zdarzył się tylko jeden taki przypadek.

Przed rozpoczęciem obrad pierwszego dnia sympozjum (II SME, Nieporęt 1966 r.) znaczna część uczestników przebywała na piaszczystej plaży. A był to piękny czerwcowy dzień i nic nie zapowiadało, że dla dr hab. inż. Janusza Turowskiego, pracownika Politechniki Łódzkiej, nie będzie dniem uczestnictwa w sympozjum. Przyczyną wydarzenia był gwałtowny skok młodego mężczyzny do kajaka przycumowanego do pomostu na Zalewie Zegrzyńskim. W kajaku znajdowała się kobieta z małym dzieckiem.

Pod wpływem dużego wstrząsu kajaka, spowodowanego niefortunnym skokiem, dziecko wpadło do wody. Ponieważ gwałtownie zatoneło, a opiekunowie działali nieporadnie, z pomocą pośpieszył znajdujący się nieopodal na plaży i widzący to wydarzenie Janusz Turowski. Jego nurkowanie – w nieprzejrzystej wodzie – nie przyniosło oczekiwanego skutku. Niezbędne były dalsze poszukiwania, aż do dna zalewu. Pech chciał, że stąpając po dnie nastąpił na potłuczoną butelkę. Rana była duża. Obfite krwawienie zmusiło go do oddania się pod opiekę kolegów, którzy odnieśli ofiarnego ratownika do ośrodka zdrowia. W końcowym wyniku okazało się, że ofiara ratowników była daremna.

Rys. 6. Prof. dr inż. Stanisław Kaniewski (1881-1967) – wielce aktywny konstruktor maszyn i urzędnik elektrycznych

Rys. 7. Prof. dr hab. inż. Janusz Turowski – uczestnik wielu sympozjów maszyn elektrycznych; bohater opisanego wydarzenia drugiego sympozjum (Nieporęt, 1966 r.)

Do grupy bardzo interesujących wydarzeń należy zaliczyć prelekcję prof. dr hab. arch. Wiktora Zina (1925 – 2007). Profesor Zin był autorem cykli telewizyjnych p.t. Piórkiem i węglem [4]. Stąd też szeroka jego twórczość artystyczna (poza pracą zawodową i szeroko pojętą pracą społeczną uprawiał malarstwo i rysunek) powodowała, że był człowiekiem mającym bardzo mało wolnego czasu. W tych okolicznościach, organizując w 1969 r. V Sympozjum Maszyn Elektrycznych, Komitet Organizacyjny obarczył mnie obowiązkiem spowodowania zaproszenia profesora Zina, celem wygłoszenia prelekcji na temat architektury Kazimierza Dolnego. Powierzone zadanie było o tyle ważne, że Sympozjum występowało w planach obchodów 50-lecia powołania Stowarzyszenia Elektryków Polskich, i miało być organizowane w Kazimierzu Dolnym.

Powierzone zadanie było bardzo trudne do zrealizowania, tym bardziej, że prof. Zin pełnił szereg funkcji (m.in. w tym czasie był głównym architektem Krakowa, dyrektorem Instytutu Architektury i konserwatorem zabytków Krakowa), był więc bardzo trudny do uchwycenia za pomocą telefonu. Pisemne zaproszenie nie wchodziło w rachubę, gdyż łatwo można było się domyślać, że nawet przy bardzo przychylnym nastawieniu do SEP podany przez Profesora, termin będzie bardzo odległy. Należało więc szukać bezpośredniego dostępu do Profesora. Po dłuższych poszukiwaniach znalazłem taki kontakt. Zadanie zostało w pełni wykonane, dzięki zaangażowaniu jednego z wice-ministrów Ministerstwa Budownictwa i Materiałów Budowlanych, który nb. był działaczem SEP. Do niego zwróciłem się o pomoc. Wystarczył jeden telefon i uprzejma prośba.

Informacja o prelekcji prof. Zina spowodowała olbrzymie zgromadzenie ludzi. Nie tylko uczestników sympozjum, lecz również pracowników Domu Architekta, w którym odbywało się sympozjum. Należy sądzić, (na podstawie obecności bardzo młodych ludzi), że przyszły nawet i całe rodziny. Sala była wypełniona po

brzezi. Zajęte były również miejsca stojące. Prelekcja trwała około dwóch godzin. Najczęściej poruszonym tematem w rozmowach koleżeńskich, po prelekcji, było zagadnienie, czym było spowodowane, tak duże zainteresowanie prelekcją wśród ludzi, którzy na co dzień nie interesują się architekturą, a wobec piękna przyrody zachowują się co najmniej obojętnie. Odpowiedzi były raczej jednoznaczne. Prawie wszyscy stwierdzali, że u Prelegenta oprócz miłej osobowości, wspaniałej elokwencji występują olbrzymie zdolności przetwarzania sposobu widzenia świata z bardzo dobrym wykorzystywaniem wymienionych cech. Wydaje się, że najlepszą odpowiedź na postawione wyżej pytanie daje sam Prelegent w jednej z wielu książek [4]. Pisze On nawiązując do sposobu obserwowania natury „*I może na tej kanwie podpatrywania architektury świata, istniejącej w chmurach, drzewach czy rozległych łąkach pól zrodziło się jakieś swoiste wyczulenie na to, czego inni nie dostrzegają lub dostrzec nie chcą*”.

Rys. 8. Fragment rysunku profesora W. Zina zaczerpnięty z książki wydanej przez Arkady [4]

Z udanej imprezy wysnuliśmy wniosek, że słuszną była ogólna decyzja Komitetu Organizacyjnego – postawiona w początkowej fazie organizacji sympozjów – łączenia zagadnień merytorycznych z imprezami humanizującymi.

Niestety zaprezentowane na symposium przez prof. Wiktora Zina dzieła, w postaci szkiców nie zachowały się. Były wykonane przy użyciu węgla i kredy. Wszak od opisywanego wydarzenia upłynęło kilkadziesiąt lat, a znane przez nas środki konserwujące nie były doskonałe. W celu stworzenia choćby namiastki dającej szansę doraźnej oceny twórczości Profesora, na rys. 8 przedstawiono jeden z wielu Jego rysunków zaczerpniętych z książki [4].

Prezentując wydarzenia zaistniałe podczas pięćdziesięciu lat istnienia Sympozjów Maszyn Elektrycznych, nie sposób pominąć

sprawy wprowadzenia do użytku zespołu dwóch dzwonek (rys.9), przy czym jeden z nich (zawieszony w ramie drewnianej) symbolizuje sympozja maszyn elektrycznych.

Dzwonki mają praktyczne zastosowania, począwszy od 1996 r. Dzwonek zawieszony w ramie służy do sygnalizowania chwil otwierania oraz kończenia poszczególnych sympozjów, zaś dzwonek z rękojeścią służy do sygnalizowania końca przerw w posiedzeniach.

Po uroczystym zakończeniu każdego symposium dzwonki są przekazywane uroczyście kolejnym organizatorom.

Ogólny pomysł opracowania symbolu został zaproponowany przez profesora Mirosława Dąbrowskiego, zaś koncepcja rozwiązania konstrukcyjnego, oraz wykonanie dzwonek – to dzieło profesora Jana Zawilaka przy znaczącej pomocy rzemieślnika.

Przykłady przekazywania omawianych dzwonek przedstawione są na rysunkach od 10 do 17. Rysunki przedstawiają nie tylko sposób wykonywania tej czynności, lecz również pokazują osoby zasłużone dla sprawy organizacji sympozjów maszyn elektrycznych, a często również i dla instytucji, które reprezentują. Nie wszystkie sympozja odbywały się w korzystnych warunkach – z punktu widzenia możliwości aprowizacyj-

nych. Trudności zaopatrzeniowe w mięso i wędliny odbijały się ujemnie na zaopatrzeniu stołówek, hoteli i restauracji. Na tym tle powstawały – w porównaniu do obecnie istniejących – jakże trudne sytuacje.

Rys. 9. Zespół dzwonek

Rys. 10. Przekazywanie dzwonek – symbolu przez Przewodniczącego komitetu organizacyjnego – profesora Ryszarda Sochockiego (1932-1998) przedstawicielowi Politechniki Poznańskiej – profesorowi Mirosławowi Dąbrowskiemu (1926 - 2013)

Rys. 11. Przekazywanie dzwonek – symbolu przez Przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego – prof. Kazimierza Zakrzewskiego, przedstawicielowi Politechniki Śląskiej – prof. Władysławowi Mizi (1939 - 2000). Obok stoi prof. Jan Zawilak

Rys. 12. Dzwonek – symbol odbiera przedstawiciel Politechniki Poznańskiej profesor Zbigniew Stein

W 1976 r. celem ostatecznego uzgodnienia sposobu prowadzenia XII Sympozjum – organizowanego według nowych zasad – przez Politechnikę Świętokrzyską, trzyosobowy zespół Komitetu Organizacyjnego (w dawnym składzie) udał się do Kielc. W drodze usłyszeliśmy od przewodniczącego Komitetu prof. Latka, że liczy się On z poważnymi kłopotami, które wystąpią z pewnością po powrocie do Warszawy, bo nie może kupić szynki, niezbędnej do zorganizowania rodzinnego przyjęcia imieninowego. Po załatwieniu wszystkich spraw napomknąłem cichaczem gospodarzowi, ówczesnemu prorektorowi Politechniki dr inż. Romanowi Nadolskiemu o tym zmartwieniu i zapytałem, jak wygląda sprawa zaopatrzenia w wędliny w Kielcach. Po chwili zastanowienia otrzymałem odpowiedź, że celowe jest przedyskutowanie jeszcze jednego zagadnienia, a za chwilę podadzą kawę. Po tych słowach Gospodarz znikł i zjawił się po około 15 minutach z dość dużą paczką starannie zapakowaną. Okazało się, że paczka zawiera 1.5 kg szynki konserwowej. O pochodzeniu szynki dowiedziałem się dopiero tuż przed pożegnaniem. Została ona kupiona w bufecie Komitetu Wojewódzkiego PZPR,